

Journal of Analytic Divinity
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jad>
E-ISSN: 2602-3792
8/1 (2024), 121-126.

Iskarta Hayatlar Modernite ve Safralari, Zygmunt Bauman, Çeviren: Osman Yener, İstanbul: Can Sanat Yayinlari, 2018, 164 Sayfa

Wasted Lives: Modernity and Its Outcasts, Zygmunt Bauman, Trans: Osman Yener,
Istanbul: Can Sanat Yayinlari, 2018, 164 Pages

Bahar Küçük

Doktora Öğrencisi, AYBÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri
Bölümü

PhD. (Cand). AYBÜ, Institute of Social Sciences, Department of Philosophy and
Religious Sciences, Ankara/Türkiye

E-posta: bahar_kucuk7@outlook.com

ORCID ID: 0000-0001-6077-3898.

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 20 Şubat/February 2024

Kabul Tarihi / Date Accepted: 28 Mart/March 2024

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Haziran/June 2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Yaz/Summer

DOI:

Cite as / Atıf: Küçük, Bahar. "Iskarta Hayatlar Modernite ve Safraları, Zygmunt Bauman, Çeviren: Osman Yener, İstanbul: Can Sanat Yayinlari, 2018, 164 Sayfa". *Journal of Analytic Divinity*, 8/1, 2024, 121-126.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Bahar Küçük)

Finansal Destek / Grant Support: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmiştir. / The authors declared that this study has received no financial support.

CC BY-NC 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Yazar Katkıları / Author Contributions: Bahar Küçük % 100

Web: <http://dergipark.org.tr/jad> | **e-mail to:** editorjand@gmail.com

Öz

Zygmunt Bauman, fakir bir Yahudi ailesinin çocuğu olarak 1925 yılında Polonya'da doğmuş, ancak politik sebeplerden dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Bauman'ın sosyolojik fikirleri, kendi yaşantısının dramatik etkisi altında şekillenmiştir. "Iskarta Hayatlar" adlı eserinde Bauman, modernizmin atık üretimi ve atık insan kavramlarına odaklanmıştır. Eser, modernitenin oluşturduğu dikotomileri (eski-yeni, temiz-pis, gerekli-ıskarta) ve bu bağlamda atık kavramını ele alır. Bauman, modernleşme sürecinde insan atıklarının ihraç edildiği yerler olarak işlev gören iskan edilmemiş bölgelerin önemini vurgular. Ayrıca, küreselleşmenin etkisiyle artan güvensizlik ve güvenlik sanayisinin atık üretimini nasıl katladığını inceler. Göçmenler, mülteciler ve işsizler gibi "ıskarta insanlar"ın sistem içindeki yerini tartışır ve modern devlet yapısının bu grupları nasıl meşrulaştırma yöntemi olarak kullandığını açıklar. Bauman, tüketim toplumunda bireylerin ilişkilerde de tüketim örüntüsü içine girdiğini ve sosyal bütünleşme yapıların çözülmeye başladığını belirtir.

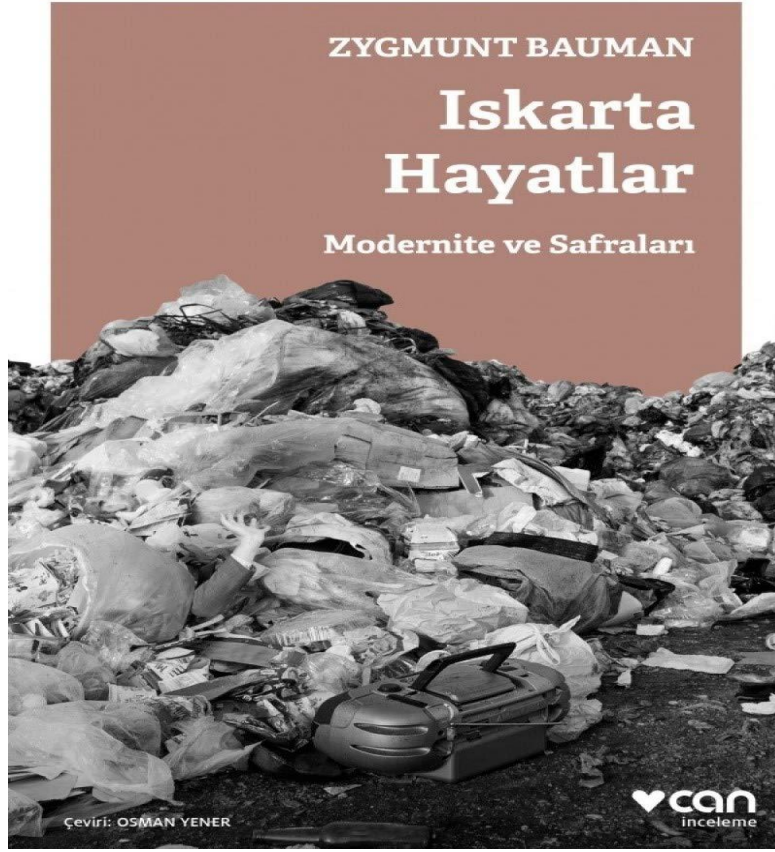
Anahtar Kelimeler: Sosyoloji, Zygmunt Bauman, Iskarta Hayatlar, Modernite ve Safraları

Abstract

Zygmunt Bauman was born in 1925 in Poland to a poor Jewish family but had to leave his country due to political reasons. Bauman's sociological ideas were dramatically influenced by his own life experiences. In his work "Wasted Lives," Bauman focuses on the production of waste and the concept of human waste in modernity. The book addresses the dichotomies created by modernity (old-new, clean-dirty, necessary-waste) and examines the notion of waste in this context. Bauman highlights the significance of uninhabited areas that served as places for exporting human waste produced during the modernization process. Additionally, he explores how the effects of globalization have increased insecurity and the security industry's contribution to the production of waste. He discusses the place of "wasted people" such as immigrants, refugees, and the unemployed within the system, and explains how the modern state structure uses these groups as a means of legitimization. Bauman points out that in a consumer society, individuals have adopted consumption patterns in their relationships, leading to the dissolution of social integration structures.

Keywords: Sociology, Zygmunt Bauman Wasted Lives: Modernity and Its Outcasts

Giriş

Zygmunt Bauman'ın *Iskarta Hayatlar: Modernite ve Dışlanmışlar* adlı eseri, modernitenin karanlık yüzünü, atık üretimi ve "insan atığı" kavramlarına odaklanarak ele alır. Bu kitap, modernitenin yarattığı ikilikleri derinlemesine inceler ve atık kavramının çağdaş toplumlar üzerindeki sosyo-ekonomik ve kültürel etkilerini araştırır. Bu inceleme, Bauman'ın temel argümanlarını, teorik dayanaklarını ve eserinin geniş kapsamlı etkilerini tartışmaktadır.

Z. Bauman; 1925 yılında, fakir bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Her ne kadar Polonya'da dünyaya gelmiş olsa da yaşanan politik sebeplerden dolayı ülkeyi terk etmek durumunda kalmıştır. Akademik anlamda önemli adımları 1950'lerin başlarında tecrübe eden yazarın, sosyolojik anlamda fikirlerinin oluşmasında kendi yaşantısının etkisi dramatik ölçüde önemli olmuştur (Bauman- Tester, 2001,5). Üretken yazarın ele aldığı bu eser; "atık, modernizmde atık hatta atık insan" gibi, görülmeyen veya görülmek istenmeyen tarafın konuk edildiği bir yazın olarak karşımıza çıkmaktadır. Dört farklı ana başlıkta atık kavramına değinen müellif, "Gezegelimiz doldu" ifadesini yalnızca yeryüzüne değil, ikamet edenlerinin yaşam koşullarına ve imkanlarına gönderme yapması sebebi ile sosyolojik anlamda irdelenmesi gereken konu olarak değerlendirmiş ve farklı

açılardan ele almıştır. İskan edilmemiş bölgelerin neredeyse günümüzde kalmamış olması, böylesi bölgelerin tarihin büyük bölümünde ve modernleşme sürecinde üretilmiş muazzam insan atıklarının ihraç edildiği yerler olarak önemli bir işlev görmesi önemli bir görevi yerine getirmiş olarak karşımıza çıkmaktadır. 19. Yüzyıla kadar sözlüklerde rastlanılmayan ve tanımlanmayan “aşırı nüfus” terimi 1870’lerde kullanılmıştır.

Bauman’ın, modernitenin hikayesini pek çok anlatma yollarından biri olarak tanımladığı *İskarta Hayatlar* eseri, modernite ile belirginleşen dikotomilere net bir örnek eser olarak kendini göstermektedir. Eski-yeni, temiz-pis, gerekli-ıskarta, düzen-kaos gibi dilemmaları farklı bakış açısıyla ele almaktadır. Yazar bu bakış açısını, İtalo Calvino’nun *Görünmez Kentler* eseri ile bazı ortak zeminlerde buluşturarak zenginleştirme imkanı bulmuştur. Marco Polo’nun, Kubilay Han’a sunmuş olduğu bir dizi notları da barındıran Calvino’nun eseri (Calvino, 1990, 11), modern insan ve modern şehre ait bir tipoloji olabilecek Leonia sakinlerinden bahsetmektedir. Yeni olan şeylerin tadına varma, durmaksızın atmak, ıskartaya çıkarmak ve atıkları kendinden uzaklaştırmak tutkuları olan bu kentin sakinleri “imha edilmeyen atık kalesi”ni gözden en uzak yerlere göndermeyi görünmeyen bir amaç edinmişlerdir. Modernitenin amentüsü olan “yeni arzular yaratma” (İzzetbegoviç, 2022,99) belki de eser içerisinde sıkça vurgulanan diğer bir örüntü olmuştur. Gerek şehir gerekse sakinlerinin tutumu “Aydınlanma” ve “modernite”yle hayatımıza giren “devamlı ileri” düşüncesinin farklı bir yansımasıdır. Her ne kadar atık ve ıskartalar uzaklaştırılmak istense de umulmadık bir anda “atık tepeleri”nden esen rüzgar, pis kokuyu getirdiğinde dehşete düşecekleri manzaralar kendini yeniden göstermiştir.

Eser içerisinde işlenen paterne getirilebilecek bir diğer değerlendirme “aydınlanma” kavramı ile olan bağıntıyı ortaya çıkarmak olarak düşünülebilir. “Aydınlanma” kelimesi ya da “yeni” kelimesi göze hitap eden yönü ile ön plana çıkmaktadır. “Görme”nin ön plana çıkması ve diğer duyuların bu denli geri planda olması moderniteyi salt bir tarafa yönlendirmiştir. Yalnızca “görme” ile kör olan modernite, yazarın da dikkat çektiği üzere, bir şeyleri üretirken fazlalıkların süregelen bir şekilde atılması üzerine inşa edilen bir süreç olagelmıştır. Nihayetinde bir atık yığını kaçınılmaz olarak tepelere dönüşmektedir. Bu atık yalnızca nesne yönünden değil, aynı zamanda nesneyi şekillendiren insanında “atık” haline gelebildiği, öyle ki yeryüzünde modernleşmiş veya gelişmiş ülkeler nazarında modern öncesi veya “gelişmemiş ülkeler”, ıskartaya çıkarılan insanların/ nüfusun sindirileceği yerler ve “modernleşmenin atık insanların gönderileceği doğal çöplükler” olarak görülmüştür. Küreselleşmenin yerküre ölçeğinde olması (Bauman, 1999, 7) gücün akışkanlığı ve güvensizliğin artması; güvenlik sanayisinin artmasına ve böylece atık üretiminin katlanmasına neden olmuştur. Çift taraflı etki kısıncında bulunan insan ise, güven için ödün verdiği alanlarda süregelen olarak güvensizliği tekrar tekrar yaşar hale gelmiştir.

Göçmenler, mülteciler, işsizler, gettolarda yaşayanlar yani “ıskarta insanlar” sistem içerisinde “rehabilite edilme” ya da “dışlanma” refleksi ile karşı karşıya kalan insan grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Rehabilite edilme veya dışlanma ile karşı karşıya kalmaları 70’li yıllar ile sanki bir değişime uğramıştır. Artık devlet sosyal haklar vermek veya iyileştirmek yerine belirsizlik ve güvensizlik korkusu için araç olarak yönlendirmeye başlamıştır. Modern devlet yapısı, söz konusu grupları, bu şekilde kendini meşru kılma yöntemi olarak görmeye başlamıştır. İnsan atığına dönüşenlerin, dışlananların Roma’da ki karşılığı olan “*homo sacer*”; gereksiz insan, hukuksal olarak sistemin dışında bulunan, ilahi değeri olmayan ve kurban edilebilecek değeri bulunmayan grup için kullanılmıştır. *Homo sacer*, insan atıklarının isimlendirilerek kategorileştirilmiş hali olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eser içerisinde modernizmin, her şeyi en küçük farklılıklara bölen ortak paydadan uzaklaştıran ve bölümlere ayıran özelliklerine dikkat çekilmiştir. Bu özellikler; sınıfsal katmanlara bölünme, farklılaşmaların derinleşmesi ve dilemmaların artmasına neden olmuştur. Katmanlara ayrılan ve sınıflandırılan insanların, ıskarta kısmının tasfiyesi, aslında bir çözüm olmayıp bir öteleme olarak kendini göstermiştir.

Tüketim toplumunda bir tüketici olarak yaşayan çağ insanları, ilişkilerde de bir kullanım/ tüketim örüntüsü içerisine girmiştir. Sosyal bütünleşmeyi sağlayan yapıların çözülmeye başlaması (Bauman, 2001, 54; Bauman, 2013, 112), ilişkilerde değişen algılar da içinde bulunulan sistemden payına düşeni almıştır. Yazarda eserde değindiği bir diğer mesele olan “cemaat bağları”nın flulaşması, eser çizgisinde işlenen konu dahilinde kaçınılamayacak bir sonuç olarak meydana gelmiştir.

Yazar, atık konusunu sosyoloji, psikoloji ve teknoloji gibi pek çok açıdan değerlendirerek ele alarak modernizmin diğer yönleri de ortaya koymuştur. Okuyucuyu yormayan, kavramsallaştırmaları yerinde kullanarak, hatta ara söz niteliğinde farklı hikaye ve açıklamalara yer vererek eserin anlaşılabilirliğini kolaylaştırmıştır. Yazısında amacını, modern dünyaya farklı bakmak için davet olarak nitelediği eserini bir deneme tarzında ele alarak okuyucuya sunmuştur.

“Akışkan modernite; fazlalıkların, ıskartaların, atıkların ve atık tasfiyesinin uygarlığıdır.”

Sonuç

İskarta Hayatlar: Modernite ve Dışlanmışlar, modernitenin sosyo-ekonomik süreçlerine eleştirel bir bakış sunan etkileyici ve düşündürücü bir eserdir. Bauman’ın hem maddi hem de insan atıkları üzerine yaptığı analiz, okuyucuları ilerlemenin maliyetlerini ve modern toplumların etik sorumluluklarını yeniden değerlendirmeye davet eder. Eseri, küreselleşme, eşitsizlik ve sosyal adalet konularındaki çağdaş tartışmalar için son derece

önemlidir ve sosyoloji, siyaset bilimi ve ilgili alanlarda çalışan akademisyenler ve uygulayıcılar için vazgeçilmez bir okuma olarak öne çıkar.

Kaynakça

Bauman, Zygmunt (1999). *Küreselleşme*, çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bauman, Zygmunt. (2000). *Liquid Modernity*. Polity Press.

Bauman, Z. (2001). *Cemaatler, Güvenli Olmayan Bir Dünyada Güvenlik Arayışı*, çev. Nurdan Soysal, Say Yayınları.

Bauman, Z- Tester Keith (2001), *Conversations with Zygmunt Bauman*, Polity Press.

Bauman, Zygmunt (2013), *Modernite, Kapitalizm, Sosyalizm, Küresel Çağda Sosyal Eşitsizlik*, çev. Doruk Ergun, İstanbul: Say Yayınları.

Calvino, Italo (2007), *Görünmez Kentler*, çev. Işıl Saatçioğlu, Yapı Kredi Yayınları.

İzetbegoviç, Aliya(2022), *Doğu-Batı Arasında İslam*, İstanbul, Ketebe Yayınları.

